

Preek gehouden op 20 oktober 2024
in de Westerkerk Amsterdam
Jesaja 29:18-24 Marcus 10:32-45
door ds. Herman Koetsveld

'Mijn hart is aangedaan'. Het is vrijdag als ik aan deze preektekst begin. In mijn ochtendkrant Trouw heb ik net de column van Rob de Wijk, deskundige op het gebied van internationale betrekkingen, gelezen. Een evenwichtige en tegelijkertijd buitengewoon dreigende tekst onder de kop: 'Dreiging kernwapens is groter dan ooit'.

De leiders van deze wereld, alles op alles zetten ze om de andere grootmacht in de nieuw ontketende wapenwedloop net een stapje voor te blijven. Waarbij de beloften van Parijs 2015 om met elkaar voor onze planeet te zorgen volledig uit het zicht is verdwenen. Het krankzinnige geweld dat Israël nu uitrolt eerst in Gaza en de Westbank en inmiddels nu ook in Libanon zonder enig plan of zicht op vrede voor heel de regio, het heeft het in zich om de hele wereld in vuur en vlam te gaan zetten. De fronten tekenen zich af.

En wij in ons land praten er intussen erover hoe we de mens die gevlucht is voor dood, verderf en uitzichtloosheid en die snakt naar iets van een toekomst zo snel mogelijk te lozen naar b.v. Oeganda. Onder een bedachte boodschap, al dan niet op een bord te lezen, maar feitelijk als agenda voor die wanhopige: 'Hier werken wij aan uw terugkeer'. Ik had nooit gedacht dat ons land zo door de morele ondergrens zou kunnen zakken. Ja, mijn hart is aangedaan.

We zijn in de kerk. Godshuis. Welke morele bovengrens krijgen wij aangereikt? De twee Bijbellezingen van deze morgen krijgen wij eenvoudigweg middels een leesrooster aangereikt. Columnist Rob de Wijk mag dan een moderne profeet zijn, in de zin van een analist van de tijden, de grote profeet Jesaja was dat van zijn tijd. En ook hij is scherp als een scheermes en ongenadig hard in zijn duidingen. Maar daaronder, doorheen, bovenuit hoort hij ook altijd woorden van hoop, van uitzicht, van toekomst. En die vindt hij niet in een politiek programma of listige politieke strategie, maar die vindt hij in de Eeuwige. Die immers als in den beginne met zijn Geest wervelt over de chaos en duisternis van de tijden en dan gaat spreken: er zij licht.

'Op die dag', schrijft de profeet, 'Op zo'n dag zullen doven horen hoe uit een boek wordt voorgelezen. En blinden zullen met eigen ogen zien, bevrijd van donkerte en duisternis. Verdrukten zullen weer vreugde vinden in de Ene'. Ik veer op. Mijn hart wordt aangedaan met oeroude woorden die twee dingen tegelijk doen:

1. Analyseren, aanklagen en ontmaskeren. En 2. De opening schetsen naar een morgen waarin de sjaloom, de salaam, de vrede weer wordt geleerd, gerespecteerd en geleefd.

Die Jesaja toch, alsof hij het over onze tijd, over ons samenleven nationaal en mondiaal heeft. Vier thema's, vier aanklachten, vier veroordelingen:

1. Het moet klaar zijn met de geweldenaars. Het moet afgelopen zijn met die mensen die niet of nooit hebben begrepen dat regeren een dienende beweging is en dan altijd allereerst met het belang van de kwetsbare mens en nu in onze tijd, met heel de kwetsbare natuur voorop.
2. Het moet klaar zijn met de valse beschuldigingen aan het adres van de ander. Het gif van de negatieve stereotypen over de ander die anders is, denkt of gelooft sijpelt niet mee, maar stroomt voluit in onze stad, in ons land, in het wereldwijde samenleven met de grenzeloze mogelijkheden van de sociale media als ongetemde aanjager.
3. Het moet klaar zijn met al die mensen die het recht vertrappen. Israël, Hamas, Hesbollah, Rusland, de strijdende partijen in Soedan: alle internationale verdragen en afspraken over grenzen, mensenrechten, oorlogsrecht: het wordt met voeten getreden. Maar nu ook in ons land waarschuwen de juristen dat een groot deel van de voornemens van het kabinet Schoof minstens op gespannen voet staat of zelfs in tegenspraak is met het in Europees verband afgesproken, maar ook met ons eigen rechtssysteem.
4. Tenslotte ziet Jesaja het grote, want het samenleven ondermijnende gevaar van wat in de vertaling 'loze beweringen' heet. Van ordinaire roddel tot nepnieuws. Leugens verspreiden alsof het feiten zijn. Filmpjes produceren middels de nieuwste technieken van AI die niet meer van echt te onderscheiden zijn. De Amerikaanse verkiezingscampagne, maar ook tallozen in onze samenleving, vaak anoniem achter hun beeldscherm mengen het gif van de 'loze beweringen' in dat unieke organische samenspel dat samenleving heet en het wantrouwen en de onrust is inmiddels overal voelbaar.

Wat is het perspectief, welke opening ziet Jesaja? Het antwoord is verrassend. De omkering zit hem in de Naam van de Eeuwige te heiligen. Dat wil zeggen: er opnieuw bij stilstaan dat alles van ons leven van voor tot achter een geschonken leven is, ontvangen door de Bron van alles dat is; die zich bekend heeft gemaakt als 'Ik ben die ik ben', Ik zal erbij zijn. De Bron van recht en rechtvaardigheid, van goedheid en schoonheid, van geduldige barmhartigheid, vrede en liefde.

Daarop je te richten, daardoor je laten voeden, daar je leven op te enten en je bestemming in te vinden. Over die bestemming, daar kom ik zou op terug.

Die omkering die de profeet zo verwoordt: 'wie verward was, zal inzicht verwerven, wie klaagde laat zich onderrichten.' De leerlingen van Jezus verkeren eveneens in zo'n situatie van verwarring, van angst en onzekerheid als Jezus voor de zoveelste keer komt te spreken over zijn aanstaande arrestatie en sterven. Maar ze horen ook iets over 'na drie dagen opstaan'. En dat stemt dan toch ook weer optimistisch. Verwarrend al met al. Maar wellicht

grijpt Jezus op een of andere manier dan toch de macht. Het zal ook tijd worden trouwens, vinden ze.

En twee van hen zien het wel zitten dat zij zullen gaan delen in die zo gewenste glorieuze omwenteling. Jezus kan wel wat hulp gebruiken, vinden ze. Ik links, ik rechts van u? Wat denkt u? Goed plan? Maar Jezus antwoordt dat ze geen idee hebben wat hen werkelijk boven het hoofd hangt. En dan spreekt hij in beelden over een beker die hij moet drinken en de doop waarmee hij gedoopt wordt als metaforen van de weg die hij te gaan heeft en waarin zijn leerlingen eveneens zullen delen. Zijn weg in de diepste solidariteit met al die mensen toen en nu en door de hele geschiedenis heen die onschuldig slachtoffer worden van de machten. Mijn hart is aangedaan....

'Het is niet aan mij', zegt Jezus, 'om die plaatsen links en rechts van me te bepalen. Ze komen toe aan hen voor wie ze bestemd zijn'. We kregen afgelopen dinsdag daar een mooi gesprek over: over wat dat is: je bestemming vinden. Het woord dat hier gebruikt wordt (ik moest dat even goed nakijken) kan ook zoiets als klaarzetten, als voorbereiden betekenen. Zoals je de tafel dekt als voorbereiding voor de maaltijd. Dus dat is wel even iets anders dan wat de kerk er in het verleden als dogma van heeft gemaakt: als een van te voren vaststaande voorbestemming, een lotsbestemming zelfs. Nee, het ligt open, zelfs Jezus weet daar voor de anderen niet van, wat hun 'bestemming' is.

Maar misschien herken je het, dat je op een punt in je leven bent aangekomen dat je innerlijk weet, diep ervaart dat je daar bent aangekomen wat voor jou als het ware is klaargezet, is voorbereid. En dat heeft niets te maken met een behaald carrièredoel of een vinkje op een of ander bucketlist. Maar het is de verwondering dat je ervaart dat jouw leven, hoe het ook gelopen is, met al zijn vallen en opstaan gedragen wordt door de Naam: Ik ben erbij. Zo'n 'bestemming', dat alles op een of andere wonderlijke manier onderdeel uitmaakt van die voorbereiding, zo'n klaarmaken. Niet als eindpunt. Maar als hartpunt, als centrum om zowel met terugwerkende kracht als met aanvaarding van het nu, als met vooruitgrijpende hoop jouw leven in vertrouwen en liefde te leven en zo er door te laten richten en dragen. Wat er ook gebeurt.

Jezus moet er nog meer woorden aan geven. Misschien zag hij wel dat de verwarring bij zijn leerlingen nog doorging, misschien nog wel meer doorging. Kijk toch goed, zegt hij, kijk om je heen wat er nu gebeurt hoe hele volken worden onderdrukt, en hoe vaak ook door eigen heersers. Leaders drijvend op machtsmisbruik. Om dan met klem en een dik uitroepteken te roepen: Zo mag het bij jullie niet gaan. Zo is het niet bij jullie!

En dan, opnieuw en voor de zoveelste keer, die evangelische omkering, die Jezus-revolutie: als je de eerste wilt zijn, doe dat dan door de eerste in

dienstbaarheid te willen zijn. Voor wie? Je wrijft je ogen uit: 'Voor allen!' En dan eindigt Jezus waar hij mee begon: over de betekenis van zijn naderende dood, over de gave van zijn leven als de ultieme prijs, losprijs, om te bevrijden, om de ruimte voor een totaal ander perspectief te schetsen dan wat in de tijd van Jesaja, in de tijd van Jezus zelf en ook opnieuw zo onrustbarend groots in onze tijd zich aan blind en doodlopend machtsmisbruik ontvouwt. 'Zo mag het bij jullie niet gaan'!

Ons hart wordt aangedaan, opgezocht met deze woorden van de profeet Jesaja en van Jezus. Woorden van omkering. Woorden van een dag die komen zal dat de doven weer zullen horen als uit de Schriften wordt gelezen en zij die blind geworden zijn door hun zucht naar macht met eigen ogen zullen gaan zien: die bevrijding van allen donkerte en duisternis.

En wij ontvangen niet alleen het grootse voorrecht, maar tevens de hoopvolle verantwoordelijkheid de bestemming van ons leven hierop te enten, te gronden, te zien en te horen dat er een nieuwe tijd zal aanbreken, omdat de vrede van God zichtbaar, ervaarbaar, leefbaar is geworden. Als de Eeuwige dat zal zijn: Alles in allen. Daarmee, met die belofte en die hoop wordt jouw en mijn hart aangedaan. Vandaag, morgen en heel ons leven. Godzijdank. Amen.